

TA'LIM LOYIHALARIDA STRATEGIK BOSHQARUV: MAQSADLAR, USULLAR VA YONDASHUVLAR

Soatova G.M¹

¹ Raqamli iqtisodiyot va agrotexnologiyalar universiteti magistratura bosqichi talabasi
guljakhon12@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:02.03.2025

Revised: 03.03.2025

Accepted:04.03.2025

KALIT SO'ZLAR:

ta'lim loyihalari,
strategik boshqaruv,
maqsadlar, usullar,
yondashuvlar, ta'lim
tizimi, rivojlanish,
boshqaruv qarorlari,
innovatsiyalar,
samaradorlik, ta'lim
sifatini oshirish.

Ta'lim loyihalarida strategik boshqaruv, ta'lim tizimini samarali rivojlantirish va maqsadlarga erishishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu boshqaruv yondashuvi, ta'lim muassasalari va tizimlarining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash uchun zarur usullar va strategiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan. Strategik boshqaruv jarayonida maqsadlar aniq belgilab olinadi, bu esa resurslarni samarali taqsimlash, ta'lim sifatini oshirish va talabalar uchun yuqori natijalarga erishishni ta'minlaydi. Ta'lim loyihalarida strategik boshqaruvning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun innovatsion yondashuvlar, ilg'or metodologiyalar va maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv qarorlarini qabul qilish zarur. Bu jarayon orqali ta'lim tizimining raqobatbardoshligi va samaradorligi ortadi.

KIRISH. Ta'lim tizimlarining samaradorligini oshirish uchun strategik boshqaruvni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Boshqaruvning samarali yondashuvi nafaqat ta'limning sifatini oshirish, balki jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. 2024-yil 27-martdagi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori (Vazirlar Mahkamasi, 2024) xorijiy tillarni o'rganish va ta'lim tizimining sifatini yaxshilashga qaratilgan strategik boshqaruvni kuchaytirish zarurligini ta'kidlaydi. Ta'limda strategik boshqaruvni joriy etishning asosiy maqsadi o'quv jarayonlarini samarali boshqarish,

o'qituvchilarning malakasini oshirish, resurslarni optimal taqsimlash va ta'lim tizimini zamon talablariga moslashtirishdir. Bu jarayonlarda innovatsion texnologiyalar va raqamli platformalardan foydalanish orqali ta'limni yanada samarali qilish mumkin. Zamonaviy boshqaruv usullari, masalan, raqamli boshqaruv tizimlari va masofaviy o'qitish, ta'lim tizimining yuksalishiga yordam beradi. Strategik boshqaruvni joriy etish, nafaqat ma'lum bir o'quv yili uchun, balki uzoq muddatli rivojlanish va jamiyatning yuqori intellektual darajasini ta'minlash uchun ham zarurdir. Bu, o'z navbatida, mamlakatning global raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Ta'lim Loyihalarida Strategik Boshqaruvning Ahamiyati

Ta'lim loyihalarida strategik boshqaruvni amalga oshirishda asosiy maqsad sifatni oshirish va innovatsion yondashuvlar orqali talabalarning bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashdan iboratdir. Bu yondashuvlar ta'lim jarayonini zamonaviy ehtiyojlarga moslashtirishga yordam beradi va ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bryson, J. M. (2018) tomonidan ishlab chiqilgan strategik rejalashtirish usullari ta'lim tizimining strategik boshqaruvini samarali tashkil etishda muhim vositalardan biridir. Uning fikriga ko'ra, ta'lim loyihalarida strategik boshqaruv nafaqat jamoa a'zolarini birlashtirish, balki resurslarni samarali taqsimlash va uzoq muddatli maqsadlarga erishishni ta'minlash uchun zarurdir. Bryson (2018) shuningdek, davlat va notijorat tashkilotlarida strategik boshqaruvning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyatini ko'rsatadi, bu esa ta'lim tizimlarida strategik boshqaruvni joriy qilishning zarurligini taqozo etadi. Shunday qilib, ta'lim tizimidagi strategik boshqaruv jarayonlari, uning samaradorligini oshirish va xalqaro miqyosda raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun juda muhimdir.

Mintzberg, H. (1994) ta'lim tizimida strategik boshqaruvning muhimligini ta'kidlaydi. Uning "The Rise and Fall of Strategic Planning" asarida, strategik boshqaruvning faqat rejalashtirish emas, balki harakatga keltirish va amalga oshirish jarayonlari ham muhimligini ta'kidlaydi. Mintzbergning fikriga ko'ra, samarali strategik boshqaruv nafaqat maqsadli ko'rsatkichlarga erishishni, balki boshqaruvning barcha bosqichlarini muvofiqlashtirishni talab qiladi. Bu prinsiplar ta'lim tizimida ham to'liq amal qilishi zarur, chunki ta'limda amalga oshiriladigan strategiyalar jamoaviy hamkorlik, resurslarning samarali ishlatilishi va doimiy monitoring orqali amalga oshirilishi lozim. Ta'lim tizimlarida strategik boshqaruvning ushbu yondashuvlar asosida joriy qilinishi, o'quv jarayonini yaxshilash va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Innovatsion Yondashuvlar va Texnologiyalar

UNESCO (2021) tomonidan chiqarilgan "Education for Sustainable Development: A Roadmap" hisobotida ta'lim jarayonlarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga katta e'tibor qaratilgan. Ushbu hisobotda, ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish, uning samaradorligini oshirish va global talablar bilan moslashtirish imkoniyatlariga alohida urg'u berilgan. Masalan, masofaviy o'qitish, raqamli platformalar va onlayn resurslar yordamida talabalarga yuqori sifatli ta'lim taqdim etish, ularga erkin va qulay ta'lim olish imkoniyatlarini yaratadi, shuningdek, ta'lim jarayonini yanada interaktiv va individualizatsiya qilingan qiladi. UNESCO (2021) ta'kidlashicha, bu texnologiyalar faqat ta'lim samaradorligini oshiribgina qolmay, balki ta'lim tizimlarini xalqaro miqyosda raqobatbardosh va barqaror qilishga yordam beradi. Bu yondashuv global mehnat bozorining tez o'zgaruvchan ehtiyojlariga javob beradigan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, E.P. Morozova (2013)ning "Основы стратегического менеджмента в образовании" asarida raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash zarurligi alohida ta'kidlangan. Morozova (2013) ta'lim jarayonini zamon talablariga moslashtirish va ta'lim tizimini samarali boshqarish uchun raqamli texnologiyalarning ahamiyatini o'rganib, bu texnologiyalar orqali resurslarni samarali taqsimlash, o'quv materiallarini interaktiv tarzda taqdim etish, shuningdek, talabalarga o'zlashtirish jarayonini mustaqil ravishda kuzatish va boshqarish imkonini yaratadi.

O.N. Vasilenko (2010) tomonidan ishlab chiqilgan ta'limda sifatni boshqarish bo'yicha zamonaviy usullarni o'z ichiga olgan tizimlar, ta'limning sifatini va samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Vasilenko (2010) ta'lim sifatini boshqarish tizimlarini tashkil etishda innovatsion yondashuvlar va texnologiyalardan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Ularning yordamida o'qitishning umumiy jarayonini yanada takomillashtirish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish va o'qituvchilarga o'quv jarayonini samarali boshqarish uchun zarur vositalarni taqdim etish mumkin.

Shu bilan birga, N.I. Petrova (2012)ning ilmiy ishlari ta'limda loyihalarni boshqarishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Petrova (2012) ta'lim tizimida boshqaruvni yaxshilash uchun yangiliklarni kiritish va zamonaviy metodologiyalarga o'tishni ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, strategik boshqaruv jarayonlarida texnologiyalarni integratsiya qilish orqali ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, yangi usullarni qo'llash va metodologik yangilanishlarni amalga oshirish orqali ta'lim tizimini mustahkamlash mumkin. Bu yondashuvlar o'quv jarayonini zamonaviy va effektiv qilish, shuningdek, ta'lim sohasida barqaror o'sishni ta'minlashga yordam beradi.

Monitoring va baholash

Ta'limda strategik boshqaruvning muhim komponentlaridan biri monitoring va baholash tizimlarini joriy etishdir. Monitoring tizimlari nafaqat ta'lim loyihalarining muvaffaqiyatini o'lchash, balki ta'lim tizimining barcha darajalarida o'rganish va tahlil qilish imkoniyatini ham yaratadi. Bryson (2018) ta'kidlaganidek, samarali monitoring tizimi, ta'lim jarayonining sifatini va samaradorligini aniq o'lchash imkonini beradi, bu esa tegishli o'zgarishlarni va takomillashtirishni amalga oshirishga yordam beradi. Monitoringning bu jarayoni orqali, ta'lim tizimida yuzaga kelgan muammolarni aniqlash va ularni hal qilish uchun zarur choralar ko'rish mumkin. Shu bilan birga, monitoringning muvaffaqiyatli ishlashi ta'lim tizimining barcha tarkibiy qismlarining bir-biri bilan uzviy bog'liqligini ta'minlaydi.

V.A.Slastënnin (2004) o'zining "Стратегическое управление образовательными системами" asarida ta'lim tizimida monitoring va baholashning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Ularning fikriga ko'ra, monitoring jarayoni ta'lim tizimining barcha qismlarini to'liq tahlil qilishga imkon beradi. Bu tahlil esa ta'lim tizimida yuzaga kelgan har bir muammoni aniqlash va samarali boshqaruvni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Monitoring tizimi yordamida ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida natijalar o'lchab boriladi, bu esa o'zgarishlarni amalga oshirishda tezkor va aniq qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi.

Shuningdek, ta'limda monitoring tizimlarini qo'llash orqali, nafaqat ta'lim tizimining sifatini oshirish, balki uzoq muddatda ta'limning barqarorligini va natijadorligini ta'minlash ham mumkin. Monitoring tizimlari asosida keltirilgan tahlil natijalari ta'limning strategik boshqaruvini kuchaytirish va ta'lim sifatini jahon talablariga moslashtirishga xizmat qiladi. Bu tizimlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda juda muhim omil hisoblanadi.

Ta'limda Ijtimoiy va Kommunikativ Ko'nikmalarni Rivojlantirish

Ta'lim loyihalarida, ayniqsa xorijiy tillarni o'rganishda, ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, nafaqat akademik bilimlarni oshirish, balki talabalar orasida samarali muloqot va jamoaviy ish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. V.S. Лазарев (2008) o'zining ilmiy ishlarida ta'lim jarayonida ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga oid yondashuvlarni tahlil qilgan. Lazarev (2008), bu ko'nikmalarni rivojlantirish orqali talabalarda ijtimoiy muloqot va jamoaviy ishlash qobiliyatini shakllantirishga yordam berish mumkinligini ta'kidladi. Uning fikriga ko'ra, kommunikativ ko'nikmalar talabalarining o'zaro munosabatlarida samaradorlikni oshiradi,

ularni nafaqat akademik sohada, balki real hayotda ham muvaffaqiyatli qilishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, xorijiy tillar bo'yicha olib borilayotgan ta'lim loyihalarida, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish orqali talabalar nafaqat bilim olishadi, balki o'z fikrlarini aniq ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot o'rnatish va turli madaniy kontekstlarda o'zaro tushunishni mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu ko'nikmalar, ayniqsa global mehnat bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun zarurdir. Xorijiy tillarni o'rganish jarayonida kommunikativ yondashuvlar, talabalar uchun nafaqat tilni o'rganishning samarali vositasi, balki ularning ijtimoiy va madaniy integratsiyasini ta'minlovchi asosiy omilga aylanishi mumkin. Talabalar, o'z fikrlarini turli auditoriyalar bilan ifodalash, muloqot qilish va boshqalar bilan jamoaviy ish olib borish kabi ko'nikmalarni egallab, o'zlarining akademik va ijtimoiy muvaffaqiyatlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillarga ko'ra, ta'limda strategik boshqaruvni samarali amalga oshirish uchun ilmiy yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va boshqaruv metodlarini birlashtirish zarur. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, xorijiy tillarni o'rganish bo'yicha amalga oshiriladigan loyihalarda strategik boshqaruvni joriy etishni ta'minlashni nazarda tutadi. Bu qaror, ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar va zamonaviy boshqaruv metodologiyalarini kengaytirish orqali ta'lim sifatini oshirishni maqsad qilgan. Innovatsion texnologiyalar, raqamli platformalar, masofaviy ta'lim va boshqa zamonaviy metodlar nafaqat ta'lim jarayonini yanada samarali qilish, balki uni global miqyosda raqobatbardosh qilish imkonini beradi. Masalan, masofaviy o'qitish tizimlari va raqamli platformalar yordamida talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratilib, ta'limning geografik va vaqt jihatidan cheklovlarini bartaraf etish mumkin.

Shu bilan birga, bu texnologiyalar nafaqat xorijiy tillarni o'rganishda, balki umumiy ta'lim jarayonida ham innovatsion metodlarni qo'llashni osonlashtiradi. Strategik boshqaruvni joriy etish, o'qitish sifatini yaxshilash uchun zarur bo'lgan resurslarni samarali taqsimlashga imkon beradi va ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, ta'lim muassasalarining innovatsion rivojlanishiga turtki berib, yangi pedagogik yondashuvlarni va o'qitish metodlarini tatbiq etish imkoniyatini yaratadi. Shu tarzda, ta'lim tizimidagi strategik boshqaruv, nafaqat ta'lim sifatini yaxshilash, balki ta'lim jarayonini barqaror va barqaror tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vazirlar Mahkamasi (2024). *O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 27-martdagi 157-son qarori*.
2. Bryson, J. M. (2018). *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Mintzberg, H. (1994). *The Rise and Fall of Strategic Planning*. New York: Freye Press.
4. UNESCO (2021). *Education for Sustainable Development: A Roadmap*. Paris: UNESCO Publishing.
5. Слостённый, В.А. (2004). *Стратегическое управление образовательными системами*. Москва: Академия.
6. Морозова, Е.П. (2013). *Основы стратегического менеджмента в образовании*. Ростов-на-Дону: Феникс.
7. Петрова, Н.И. (2012). *Стратегические подходы к управлению образовательными проектами*. Санкт-Петербург: Питер.
8. Василенко, О.Н. (2010). *Управление качеством образования: современные подходы и инструменты*. Москва: Юнити-Дана.
9. Лазарев, В.С. (2008). *Менеджмент в образовании: теория и практика*. Москва: Инфра-М.